

(Rozh. ze dne 31. ledna 1920, Kr I 394/20.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmateční stížnost obžalovaného Josefa R. do rozsudku krajského soudu v Mostě ze dne 27. června 1919, jímž byl stěžovatel uznán vinným přečinem dle § 335 a 337 tr. z., mimo jiné z těchto

důvodů:

Veškerým vývodům stížnosti s hlediska § 281, č. 9 a tr. ř. postaven je v čelo výklad pojmu nedbalosti, podle něhož prý tresce se při jednání kulposním nedostatek právní vůle, vynakládati pozornost, nutnou ke splnění uložených závazků. Trestná nedbalost je prý tu jen tehdy, byl-li pachatel přesvědčen o tom, že se dopouští opomenutí, byl-li si vědom toho, že si nepočiná s dostatečnou opatrností, a seznal-li, že kroky, podniknuté jím k zamezení nebezpečí k tomuto účelu nepostačují. Kdo si jakkoli zjednal přesvědčení, že z jeho jednání nemůže nebezpečí vzniknouti, může prý se odvolávat na nepředvídatelnost nastalých následků a není prý trestným. Právní toto stanovisko je pochybeno. Jeť příliš úzké, vyhovujíc leda pojmu t. zv. vědomé nedbalosti a to ještě v té její formě, jež už skoro splývá se zlým úmyslem ve způsobě t. zv. dolus eventualis. Pod pojem nedbalosti ve smyslu § 335 tr. z. spadají však nejen případy, kde pachatel byl si vědom neopatrnosti svého počínání, pokládal však za to, že z těch či oněch příčin nedojde k ohrožení tělesné integrity jiných, jemuž nechtěl (vědomá culpa), nýbrž i případy, ve kterých pachatel si neopatrnosti svého počínání ani neuvědomil, neuváživ možnou kausalitu svého jednání nebo opomenutí pro škodný výsledek buď vůbec nebo ne dosti pečlivě. Nestačí proto k vyloučení přičetnosti jednání kulposního, že pachatel subjektivně, tetiž se stanoviska oněch pozorování, jež předsevzal, a oněch závěrů, k nimž svými úvahami dospěl, nepředvídal bezprávného účinku, jestliže účinek bezprávný přes to byl seznatelný a jestliže pachatel, tedy osoba, která se stala příčinou bezprávného účinku, jen proto nepostřehl příčinného vztahu svého jednání nebo opomenutí k tomuto účinku, že nevynaložil pozornosti a dbalosti větší, v míře náležité. Arciť není hranice, po kterou možno na jednajícím žádati vynaložení takové bdělosti, která by mu umožnila postřehnouti, že k zamezení ohrožené tělesné bezpečnosti jiných zapotřebí je větší opatrnosti, po případě dalších pozitivních opatření, posunuta do nekonečna. Je omezena v § 335 tr. z. předpokladem, že škodný účinek mohl býti jako takový seznán, postřehnut, buď kýmkoli, jsa přirozeně nutným, buď dle zvláště vydaných předpisů nebo dle stavu, úřadu, povolání, živnosti, zaměstnání nebo zvláštních poměrů jednajícího.

Čís. 121.

Zatajení zásob (min. nařízení ze dne 26. května 1917 čís. 235 ř. z.).
Kdy jest trestný čin dokonán? Rozpor mezi samozásobitelskou potřebou a povinností, vyjeviti zásoby. Lhostejno, zda pachatel zatajené zásoby byl povinen odvésti, či oprávněn, podržeti je pro vlastní potřebu.

(Rozh. ze dne 31. ledna 1920, Kr. I 438/19.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací vyhověl po ústním líčení zmateční stížnosti státního zastupitelství do rozsudku krajského soudu v Chebu ze dne 12. srpna 1919, jímž byl Josef P., rolník v E., sprostěn dle § 259, č. 3 tr. ř. obžaloby vznesené naň pro přečin dle § 32, č. 1 a 4 nař. veškerého ministerstva ze dne 26. května 1917 č. 235 ř. z., a, zrušiv rozsudek, vrátil věc nalézacímu soudu, by ji znovu projednal a rozhodl.

Důvody:

Zmateční stížnost bere nejprve z důvodu zmatečnosti dle č. 5 § 281 tr. ř. v odpor rozsudek, pokud jím uznáno bylo, že obžalovaný nezatajil úmyslně úřadu oněch 1556 kg ovsa, jež měl uloženy ve staré peci. Rozsudek zjišťuje, že dne 26. března 1919 dostavila se k obžalovanému okresním hejtmanstvím zřízená komise pro výkup obilí a vyzvala obžalovaného, by odvedl jemu předepsaný kontingent obilí, pokud se týče ukázal své veškeré zásoby obilí, načež obžalovaný ukázal komisi na sýpce 1500 kg ovsa, 1250 kg žita a 850 kg ječmene a pak na konec v domě v peci 1536 kg ovsa. Pokud se týče tohoto ovsa, v peci nalezeného, zjišťuje nalézací soud dále, že obžalovaný, když komise přišla k místu, kde oves byl uložen, řekl, že hned ukáže, co je tam uvnitř. Vzhledem k tomu nemůže prý dle rozsudku tu býti řeči o zatajení, zvláště když je zcela věrohodro hájení se obžalovaného, že chtěl tímto způsobem (totiž v peci) uložit oves v suchu a bezpečí před krádežemi. Se stanoviska právního dlužro tu míti na paměti, že zatajení zásob ve smyslu § 32, č. 1 nařízení veškerého ministerstva ze dne 26. května 1917, č. 235 ř. z. dopouští se každý, kdo, ač má dle zákona povinnost zásoby ohlásiti, jakoukoliv činností znemožní nebo ztíží úřadu, by nabyt vědomosti o stávajících zásobách, by tím později nabyt disposiční moci nad nimi. Stačí tedy k zatajení již úmyslné zamlčení, po případě výslovné zapření zásob, buď, že je držitel vůbec zapře, nebo udá jich množství způsobem nedostatečným, pravdě neodpovídajícím. Spáchán je proto trestný čin již prvním úmyslně nesprávným udáním zásob a dovršen ukrytím a opětovným výslovným popřením dalších zásob před pátrající komisí. Že na konec takto již zatajené zásoby za pátrání komise byly snad objeveny, nemůže nic měniti na trestnosti činu již dokonaného, ani v tom případě, kde výsledku pátrání držitel zásob sám přispěl, ať již vzdav se svého průvodního odporu nebo vida nemožnost dalšího zapírání. S tohoto hlediska vycházejí by měl tedy soud nalézací zejména zjistiti, ve kterém stadiu činnosti komise obžalovaný prohlásil, že dalších zásob nemá, zvláště když, jak správně upozorňuje zmateční stížnost, dle přečtených při hlavním přelíčení svědeckých protokolů komise prohlížela nejprve na sýpce uložené zásoby obilí a obžalovaný tu na sýpce, výslovně byv poučen o trestnosti zatajování zásob, opětovně ujišťoval, že kromě obilí na sýpce uloženého jiného obilí nemá. Poněvadž rozsudek o této rozhodné době neobsahuje zjištění a zejména nezaujímá v tomto ohledu stanoviska k naznačeným svědeckým výpovědím, z nichž by byl mohl nabýti podkladu pro zjištění ve směru právně rozhodném, jest stížen

zmatečností dle č. 5 na podkladě č. 9 a) § 281 tr. ř. Neboť, jak již ukázáno, prohlásil obžalovaný ještě před objevením zásob ovsa v peci, že jiného obilí, nežli bylo nalezeno na sýpce, nemá, může jeho chování se při dotazu, co je v peci, přicházeti v úvahu leda jen při výměře trestu. Dle §§ 105 a 106 tr. ř. může svědek, dokud jeho výslech není ukončen, doplniti a opravití své seznání; jestliže tedy svědek při výslechu potvrdil něco nepravdivého, ale před ukončením výslechu náležitě to opravil, nedopustil se zločinu křivého svědectví podle § 199 a) tr. z., nýbrž jen beztrestného pokusu dle § 8 tr. z., poněvadž dobrovolně ustoupil od dokonání zločinu. Obhájce obžalovaného projevil při veřejném soudním roku před zrušovacím soudem mínění, že této zásady sluší užiti také u obžalovaného v příčině ovsa, ukrytého v peci; ale toto mínění jest mylné. Jestliže obžalovaný, vyzván byv komisí, by veškeré své zásoby obilí ukázal, úmyslně zamlčel, po případě výslovně zapřel oves v peci uložený a teprve později, když komise přišla k místu, kde oves se nacházel, řekl, že hned ukáže, co je tam uvnitř, neopravil tímto svým dodatečným výrokem ono původní prohlášení před ukončením jeho, nýbrž prohlášení ono bylo již úplně ukončeno, dříve než komise přišla k místu, kde oves se nacházel. V tomto případě tudíž ono prohlášení obžalovaného bylo s hlediska právního již dokonáným činem trestným, který pozdějším výrokem obžalovaného, že hned ukáže, co v peci se nachází, nemohl státi se beztrestným. Dle dalších zjištění rozsudku byly u obžalovaného a to rozhodně po jeho prohlášení, že více obilí nesklidil a nemá, nalezeny ještě další zásoby obilí a mouky v hodnotě 1205 K 52 h. Soud nalézací dospěl k přesvědčení, že ohledně těchto zásob je tu objektivně skutková podstata přečinu dle § 32, č. 1 a 4 shora cit. min. nař. Sprošuje však obžalovaného i v tomto směru, zjistiť, že obžalovaný byl v letech předchozích do té míry přidržán k odvodu obilí, že mu nezbylo ani na vlastní obživu, ba ani na osev, takže na konec musel se se svou rodinou stravovati ve válečné kuchyni a chléb kupovati na lístky, pročez, zatajuje zmíněné zásoby, jednal ve stavu neodolatelného donucení a nezbytí (§ 2 lit. g) tr. z.), zvláště když by v roce 1919 nebyl již ani ve zrušených zatím válečných kuchyních mohl se nasytiti. Jde prý tu o kolisi dvou práv, práva státu na vyšetření veškerých zásob obilí a práva obžalovaného a jeho rodiny na existenci. Právo posléze zmíněné musilo prý obžalovanému vzhledem na stupeň jeho vzdělání připadati důležitějším, nežli zmíněné právo státu. Právem zmateční stížnost státního zastupitelství bere tento výrok soudu nalézacího v odpor důvodem zmatečnosti dle č. 9 lit. a) § 281 tr. ř., vytýkajíc, že není tu podmínek, za kterých jedině lze připustiti stav neodolatelného donucení ve smyslu nezbytí. Podmínkami těmi jsou zejména tak eminentní důležitost zájmu, jež pachatel zachraňuje obětováním jiného statku, že význam tohoto statku proti onomu zájmu ustupuje do pozadí, a dále — za tohoto předpokladu — nevyhnutelnost takového způsobu rozřešení kollise. Je-li pak již vůbec velice pochybné, možno-li oproti praeceptivnímu příkazu zákona uplatňovati právě ten zájem soukromý, jehož obětování zákon zcela nebo z části žádá, nelze i bez ohledu na tuto námitku přehlédnouti, že ve skutečnosti nebyla v sázce existence obžalovaného a jeho rodiny v pravém slova smyslu, nýbrž, v nejzazším případě, leda onen obžalovaný arci výhodnější a pohodlnější způsob hospodářské existence a

živobytí, jenž mu umožňoval žítí bezprostředně z výtěžku vlastního hospodářství. Tato výhoda, již se tolik jiných obyvatel státu rovněž netěší, nemůže však býti uznána za zájem takové důležitosti, by mohlo býti připuštěno nedbatí pro ni předpisu vnuceného vládě zřetelem na možnost obživy ostatního obyvatelstva. Obžalovaný neměl žádného podkladu, by z toho, že mu bylo v letech minulých rekvisicemi odňato všechno obilí, takže byl odkázán na stravování se ve válečné kuchyni a na chleby, usuzoval, že tomu bude také tak v tomto roce. Nad to však není naprosto nepochybné a rozhodně není zjištěno, že cesta, již se bral obžalovaný, byla jedinou, jež vedla nebo vésti mohla k zachránění hospodářských podmínek samozásobitelských. Ministerské nařízení, proti němuž se obžalovaný prohřešil, a k němu vydané speciální předpisy výslovně uznávají práva samozásobitelů a poskytují jim právní ochrany. Bylo tedy obžalovanému volno, dožádati se pomoci na příslušných úřadech, měl-li za to, že se mu je obávati přespřílišných rekvisic. Bezprostředně nehrozilo ještě obžalovanému nebezpečí, že bude spolu s příslušníky své domácnosti bez nutných potravin. Náзору projeveného obhajcem obžalovaného při soudním roku, že nelze mluvit o zatajování po rozumu § 32 nař. ze dne 26. května 1917 č. 235 ř. z., bylo-li již dříve stanoveno, co má obžalovaný dodatí, a nejednalo-li se o nový soupis, dále, že nemůže v úvahu přijíti zatajování ve smyslu zmíněného § 32 dotud, pokud dotyčné zásoby obilí jsou dle § 3 téhož nař. vyňaty ze zabavení, sdíletí nelze. Nařízením veškerého ministerstva shora uvedeným byla ve prospěch státu zabavena veškerá sklizeň; povinnost oznámiti úřadu zásoby vztahuje se na veškeru sklizeň, jež byla zabavena ve prospěch státu, jak plyne z ustanovení § 9 1 c), jenž nečiní rozdílu jednak mezi zásobami, jež dle § 3 mohou býti spotřebovány, pokud se týče, skrmeny nebo semlety, jednak mezi ostatními zásobami. Sklizeň, pokud se týče její jednotlivé součásti, jest oznámiti úřadu povolanému, kdykoli toho úřad potřebuje a požaduje, bez ohledu na to, zda soupis zásob se děje za účelem uložení dodávky čili nic; i zásoby, jež nemusí býti dodány, nutno oznámiti úřadu, žádá-li za to. Vzhledem na soudní zjištění, dle něhož komise vyzvala obžalovaného, by ukázal veškerý své zásoby obilí, jakož i vzhledem na všeobecné znění odstavce č. 1 § 32 min. nař. ze dne 26. května 1917 č. 235 ř. z., nejde v této trestní věci jen o ono obilí, jež obžalovaný povinen byl dodatí, nýbrž o veškeré obilí, jež měl v držbě, bez ohledu na to, zdali byl povinen je dodatí, nebo zdali byl oprávněn, podržeti je pro vlastní potřebu. Pojem zatajování byl ve směru právě uvedeném nalézacím soudem vystižen správně, soud nalézací pochybil však v tom, že vyloučil u obžalovaného zlý úmysl a sprostil jej obžaloby také co do zásob u něho dne 27. a 28. března 1919 nalezených. Bylo tedy rozsudek jednak dle č. 1, jednak dle č. 3 § 288 tr. ř. zrušiti a věc vrátiti do stolice prvé k novému projednání a rozhodnutí, při němž bude soudu nalézacímu dle § 293, odst. 2 tr. ř. řídití se právním stanoviskem shora vytčeným.

Čís. 122.

Tím, že někdo byl vyzván ku pomoci při úředním výkonu, jemu jinak cizím, nestává se nutně vrchnostenskou osobou po rozumu § 68 tr. zák.